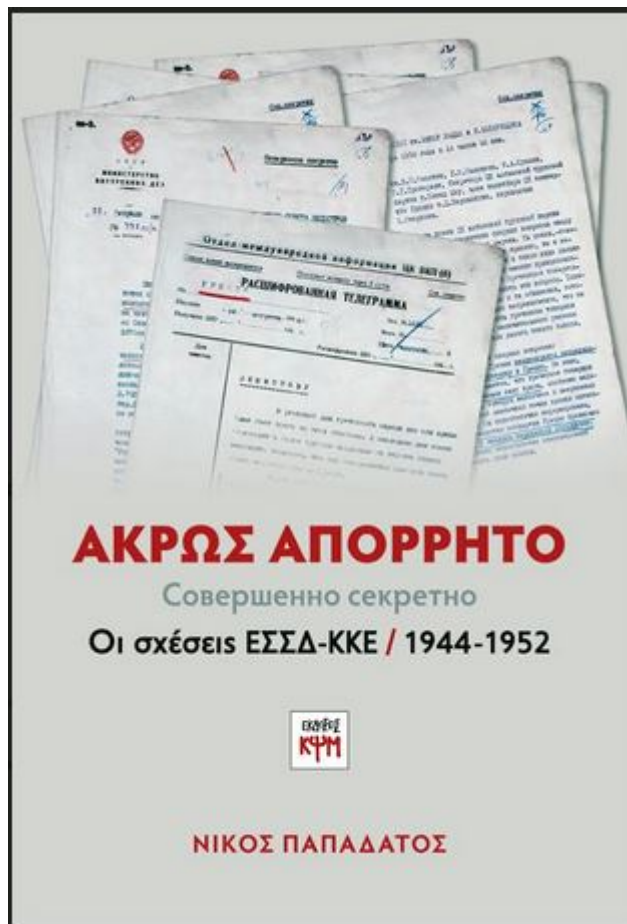

Μια ιστορική μελέτη βασισμένη σε σημαντικά ντοκουμέντα και σπάνιο αρχειακό υλικό

Γράφει ο **Νίκος Ξηρουδάκης**

Κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις **ΚΨΜ** το πολυαναμενόμενο βιβλίο του ιστορικού ερευνητή, καθηγητή **Νίκου Παπαδάτου, «Άκρως Απόρρητο -Οι σχέσεις ΕΣΣΔ-ΚΚΕ, 1944-1952».**

Η σημαντική αυτή ιστορική μελέτη φέρνει στο φως της δημοσιότητας άγνωστα και απρόσιτα μέχρι πρότινος ντοκουμέντα για μια περίοδο ιδιαίτερα κρίσιμη για την τύχη του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος, για την έκβαση της ελληνικής «εφόδου στον ουρανό».

Δεν πρόκειται απλώς για μια έκδοση με σπάνια ιστορικά ντοκουμέντα, την αξία και τη σημασία των οποίων μπορούν να αποτιμήσουν μόνο ειδικοί ιστορικοί επιστήμονες.

Πρόκειται για αποθησαυρισμένα στοιχεία για τους αγώνες του ελληνικού λαού, τις κρίσιμες καμπές τους, τους διεθνείς συσχετισμούς που βάρυναν στις εξελίξεις.

Στοιχεία για διαφωνίες στους κόλπους του ελληνικού και του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος, που ενδιαφέρουν όλους τους αγωνιστές που ψάχνουν τα **πώς** και τα **γιατί** της **νικηφόρας επανάστασης που χάθηκε**, τα «**αν...**» και τα **πώς** θα μπορούσε τα πράγματα να είχαν πάει αλλιώς.

Στοιχεία που σίγουρα ενδιαφέρουν όλους εκείνους που δεν αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στη γνωστή φράση: «**Σύντροφοι, ευτυχώς ηττηθήκαμε...**» (με εκείνο το βαθύτατα υποκριτικό «**Σύντροφοι**», να τίθεται εντός χιλιάδων εισαγωγικών...)

Εβδομήντα τόσα χρόνια μετά, μελετάμε ακόμη τα ιστορικά στοιχεία και τις μαρτυρίες και, παρά την ασφάλεια της χρονικής απόστασης, οι συζητήσεις καίνε, η ανταλλαγή απόψεων δίνει και παίρνει, τα ερωτήματα παραμένουν καυτά.

Κρίσιμη παράμετρο της ιστορικής ερμηνείας των εξελίξεων, αποτελούν ασφαλώς οι βαρύνουσες σημασίας **πολιτικές σχέσεις του ΚΚΕ και της Σοβιετικής Ένωσης (ΕΣΣΔ)**.

Αυτές ακριβώς τις πολιτικές σχέσεις ανιχνεύει το βιβλίο του Νίκου Παπαδάτου, με την επιδίωξη όχι μόνο να φέρει στο φως σπάνια πρωτογενή στοιχεία και ντοκουμέντα –κάτι που αυτοτελώς θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό- αλλά ταυτόχρονα να τα εντάξει **στην ιστορική ερμηνεία** των εξελίξεων που συνδέονται με αυτά.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα **βιογραφικά στοιχεία** που παρατίθενται για βασικά **στελέχη του ΚΚΕ**, καθώς και στενογραφημένες **συνομιλίες** μεταξύ μελών της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος.

Ερωτήματα που αναδεικνύονται στις 584 σελίδες του βιβλίου ή αναδύονται από την ανάγνωσή του, είναι μεταξύ άλλων και τα εξής:

-Πώς ισχυροποιήθηκε τόσο πολύ το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας στην περίοδο της Κατοχής και της Εθνικής Αντίστασης;

-Ποια ήταν η σχέση της **τακτικής** με τη **στρατηγική** του ΚΚΕ κατά την κρίσιμη αυτή περίοδο;

-Ποιοι είναι οι πολιτικοί λόγοι που οδήγησαν το κομμουνιστικό κίνημα στην ήττα του

Δεκέμβρη του 1944; Πώς το ένδοξο εαμικό κίνημα «ετελεύτησε εν στόματι μαχαίρας»;

-Για ποιους λόγους υπογράφηκε η **Συμφωνία της Βάρκιζας**;

-Σε ποιο διεθνές πλαίσιο επιχειρήθηκε το **2ο αντάρτικο**;

-Ποια ήταν η διεθνής διάσταση των εσωκομματικών πολιτικών συγκρούσεων στο ΚΚΕ από το 1948;

-Μπορούσε το κίνημα να φτάσει στα πρόθυρα της διεκδίκησης της πολιτικής εξουσίας, **χωρίς το ΚΚΕ**;

-Μπορούσε αυτή η διεκδίκηση να αποβεί νικηφόρα, **με το συγκεκριμένο ΚΚΕ**;

-Ποιες είναι οι ευθύνες των προσώπων που διαχειρίστηκαν τη μεγάλη αυτή υπόθεση;

-Ήταν ζήτημα προσωπικής ανεπάρκειας, λανθασμένων εκτιμήσεων, διεθνούς συσχετισμού ή λανθασμένης πολιτικής γραμμής;

-Πέρα από το ιστορικό ενδιαφέρον, ποια από τα συμπεράσματα που αντλούνται από την ιστορική εμπειρία, μπορούν να είναι **χρήσιμα και σήμερα**;

-Πόσο καθοριστική ήταν η σχέση **ΕΣΣΔ-ΚΚΕ** για την πορεία των πραγμάτων;

Το σίγουρο πάντως είναι ότι **η αλήθεια είναι πάντα επαναστατική**.

Στο κείμενο της σύντομης παρουσίασης του βιβλίου διαβάζουμε:

.....
.....
Νίκος Παπαδάτος

Άκρως Απόρρητο

Οι σχέσεις ΕΣΣΔ-ΚΚΕ, 1944-1952

Εκδόσεις **ΚΨΜ**, σελίδες 584

Μια ιστορική μελέτη βασισμένη σε σημαντικά ντοκουμέντα και σπάνιο αρχειακό υλικό

Η νέα ιστορική μελέτη του Νίκου Παπαδάτου έχει **δύο βασικούς στόχους:**

α. τη δημοσίευση ορισμένων σπάνιων υλικών που θα βοηθήσουν τους ερευνητές να εμπλουτίσουν τις έρευνές τους.

β. Την ιστορική ερμηνεία των εν λόγω τεκμηρίων.

Εκατό χρόνια από την ίδρυση του ΣΕΚΕ (ΚΚΕ), 70 χρόνια από τη λήξη του εμφυλίου και σχεδόν 30 χρόνια από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, η ελληνική βιβλιογραφία στερείται ακόμα σημαντικών πρωτογενών υλικών αναφορικά με τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (ΚΚΕ) και της Σοβιετικής Ένωσης (ΕΣΣΔ).

КН-3.

СССР
МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Секрет
Совершенно секретно
Вот *(4)*

28. февраля 1950 г.
№ 478 сс/к
г.р. МОСКВА

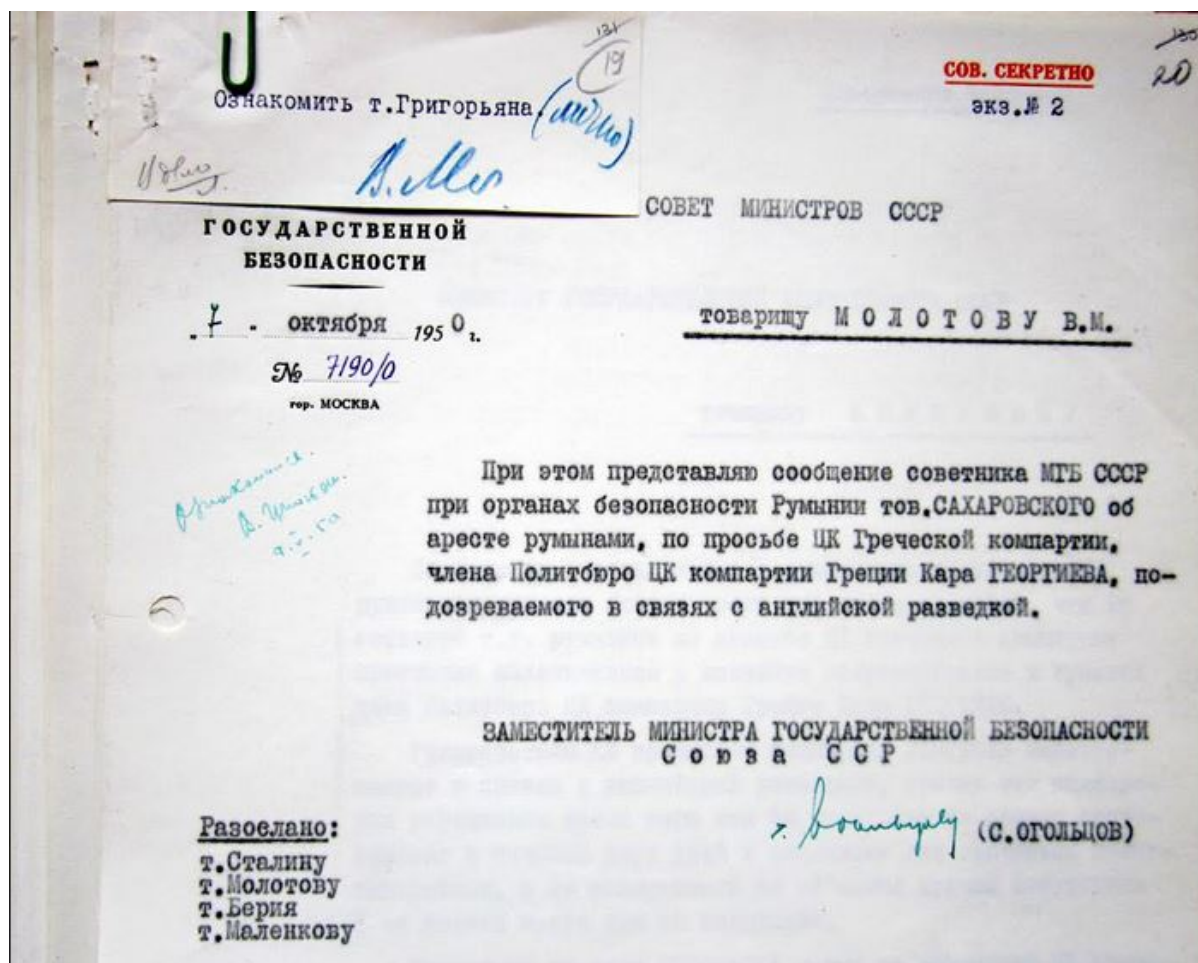
ЗАМЕСТИТЕЛЮ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ СОВЕТА МИНИСТРОВ
Союза ССР

товарищу МОЛОТОВУ В.И.

Министерство внутренних дел СССР докладывает о результатах проведенной проверки состояния трудоустройства и жилищно-бытовых условий греческих политэмигрантов, принятых на жительство в Советский Союз в соответствии с постановлением Совета Министров СССР от 23 сентября 1949 года за № 4067-1674сс "О политэмигрантах Греции".

Всего на территории Узбекской ССР размещено 12.020 греческих политэмигрантов, из них: женщины - 3.245, детей до 12-летнего возраста - 38, подростков от 13 до 16 лет - 296. Политэмигранты размещены в 13 жилых городках: в черте г.р. Ташкента - 5.508 чел., в поселке Ялангач (12 км от Ташкента) - 3.702 чел., в г.р. Янги-Юль (30 км от Ташкента) - 506 чел., в г.р. Беговат (180 км от Ташкента) - 726 чел. и г.р. Чирчик (45 км от Ташкента) - 1.579 человек.

Из общего количества греческих политэмигрантов трудоустроено на промышленных предприятиях и строительстве 10.106 человек, в том числе на заводах "Ташселымаш" - 1.729 человек, "Узбекселымаш" - 1.079 человек, "Чирчикселымаш" - 1.001 человек, на авиационном заводе № 84 - 820 человек, на заводе электрокабель - 561 человек, Ташкентском текстильном комбинате - 789 человек, экскаваторном заводе - 533 человека, заводе "Средазхлепаш" - 447 человек, электроламповом заводе - 432 человека, Узбекском металлургическом заводе - 393 человека и других.

Δύο άκρως απόρρητα έγγραφα του Υπουργείου Εσωτερικών της ΕΣΣΔ με θέμα την κατάσταση των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων στην Τασκένδη (με διαβιβαστικά, όπως σημειώνεται στην αρχή τους, σε Στάλιν, Μολότοφ, Μπέρια, Μαλένκοφ)

Στόχος του βιβλίου μεταξύ άλλων είναι να αρχίσει η **συστηματική μελέτη των πρώην σοβιετικών αρχείων** προκειμένου να εμπλουτιστεί η βιβλιογραφία περί του κομμουνιστικού κινήματος στην Ελλάδα.

Στις σελίδες του βιβλίου περιέχονται σημαντικά έγγραφα πρωτογενών αρχείων της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Επιπροσθέτως, αναφέρονται και καταγράφονται σημαντικές δευτερογενείς πηγές (άρθρα, βιβλία, μελέτες, κλπ.) οι οποίες είναι, έως σήμερα τουλάχιστον, σπάνιες και δυσεύρετες στην ελληνική γλώσσα.

Τα άμεσα ερωτήματα που τίθενται είναι τα ακόλουθα:

Πώς δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ισχυροποίηση του ΚΚΕ κατά την περίοδο της Εθνικής Αντίστασης;

Ποια πολιτικά γεγονότα χρήζουν σήμερα ιδιαίτερης αποσαφήνισης προκειμένου να προσλάβουμε επαρκώς την τακτική και στρατηγική του κομμουνιστικού κόμματος κατά την περίοδο 1944-1952;

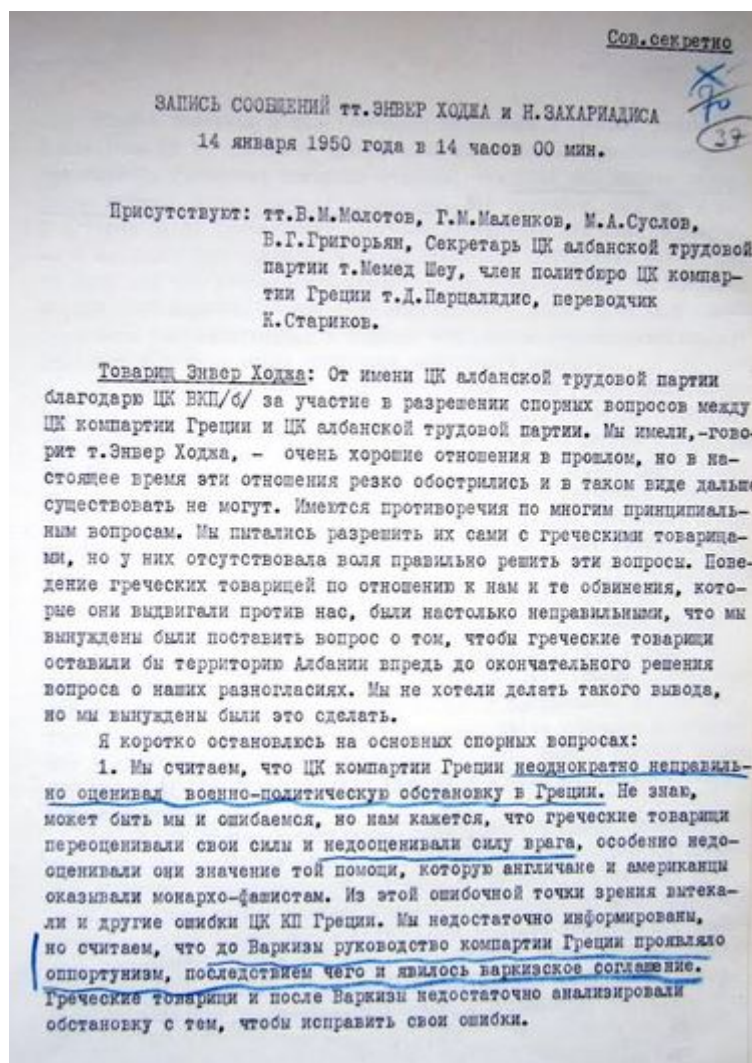
Σε αυτό το ερώτημα προσπαθεί να απαντήσει το **πρώτο κεφάλαιο** του εισαγωγικού σημειώματος, δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στα ρωσικά (πρώην σοβιετικά) αρχειακά έγγραφα του βιβλίου με άμεσο στόχο τη συγκεκριμένη ανάλυση των οργανωτικών-πολιτικών ζητημάτων του ΚΚΕ.

Εν συνεχεία εξετάζονται:

- α.** οι κύριοι πολιτικοί λόγοι της ήττας των κομμουνιστών τον Δεκέμβριο του 1944,
- β.** οι λόγοι που οδήγησαν στην υπογραφή της Συνθήκης της Βάρκιζας,
- γ.** το διεθνές πλαίσιο του ελληνικού Εμφύλιου Πολέμου,
- δ.** το διεθνές πολιτικό περιεχόμενο των εσωκομματικών συγκρούσεων στο ΚΚΕ από το 1948 και ύστερα και, τέλος,
- ε.** η συνολική αλληλεπίδραση ΕΣΣΔ-ΚΚΕ σε επίπεδο πολιτικών αρχών καθ' όλη την περίοδο 1944-1952.

Όλα τα πρωτογενή τεκμήρια προέρχονται από τα ακόλουθα κέντρα φύλαξης της Ρωσικής Ομοσπονδίας: από τα Αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Ρωσικής Ομοσπονδίας και από τα Κρατικά Αρχεία Κοινωνικής και Πολιτικής Ιστορίας της Ρωσικής Ομοσπονδίας .

Παρουσιάζονται πρωτίστως τα τεκμήρια του Υπουργείου Εξωτερικών (ΑVP RF) και, εν συνεχεία, τα αντίστοιχα του RGASPI.

Άκρως απόρρητη αναφορά με την καταγραφή της συζήτησης μεταξύ του Ενβέρ Χότζα και του Νίκου Ζαχαριάδη που πραγματοποιήθηκε με ιδιαίτερη ένταση το 1950 στο Κρεμλίνο και αναφερόταν στα ζητήματα του ελληνικού εμφυλίου

Στη δεύτερη ενότητα εντάσσεται και ένα μέρος στο οποίο περιλαμβάνονται **βιογραφικά στοιχεία για βασικά στελέχη του ΚΚΕ**, καθώς και **στενογραφημένες συνομιλίες μεταξύ μελών της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος**.

Το βιβλίο στις 584 σελίδες του παρουσιάζει άκρως ενδιαφέροντα αρχειακά ντοκουμέντα, πολλά από τα οποία βλέπουν **για πρώτη φορά το φως της δημοσιότητας**. Πέρα από την

εισαγωγή που περιλαμβάνει την ερμηνεία του συγγραφέα για τα ερωτήματα και την ανάλυσή του για τα ντοκουμέντα, στον αναγνώστη δίνεται η δυνατότητα να μελετήσει τις **400 σελίδες με τα αρχεία και έγγραφα**, ώστε να εξαγάγει τα δικά του συμπεράσματα και να ερμηνεύσει μια σειρά γεγονότα και εξελίξεις της περιόδου εκείνης που σημάδεψαν το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα.

Το βιβλίο ξεκινάει στην πρώτη σελίδα του με δυο αποσπάσματα, πολύ ενδεικτικά για την όλη εξέταση του ζητήματος. Ένα του **Ι. Στάλιν** και ένα του **Νίκου Ζαχαριάδη**:

«Εάν η συμπεριφορά της Σοβιετικής Ένωσης προκαλεί την καχυποψία των ΗΠΑ, τότε ας αφήσουμε τους Αμερικανούς να μιλήσουν άμεσα γι' αυτό και ίσως θα είναι δυνατόν να εξαλείψουμε τα γεγονότα που δημιουργούν υποψίες. Η Σοβιετική κυβέρνηση δεν επιδιώκει με την πολιτική της να προκαλέσει υποψίες στις ΗΠΑ. Αντιθέτως, η σοβιετική κυβέρνηση επιδιώκει να οικοδομήσει σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο χωρών».

Ιωσήφ Στάλιν, RGASPI, 558/11/382, φ. 38

«Η ιστορία του νεοελληνικού κράτους αποτελεί βασικά μια ατέλειωτη σειρά από λαϊκά ξεσπάσματα και ξεσηκώματα, εσωτερικά αλληλοφαγώματα, οικονομικές χρεωκοπίες, στρατιωτικά κινήματα, δυναστικές μεταβολές, πολιτικές δολοφονίες, ξενικές επεμβάσεις, στρατιωτικές αποτυχίες και καταστροφές».

Νίκος Ζαχαριάδης, Θέσεις για την Ιστορία του ΚΚΕ, Έκδοση της Κεντρικής Επιτροπής του ΚΚΕ, Αθήνα 1945, σ. 7

Λίγα λόγια για τον συγγραφέα:

Ο **Νίκος Παπαδάτος** είναι **διδάκτωρ Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Γενεύης** και ιστορικός ερευνητής του διεθνούς ινστιτούτου **Global Studies Institute (GSI, Γενεύη)**. Η διδακτορική του έρευνα είχε θέμα την Ιστορία των διασπάσεων του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδος.

Την περίοδο 2017-2018 πραγματοποίησε τη μεταδιδακτορική του έρευνα στα Πανεπιστήμια **Higher School of Economics (Μόσχα)** και **École des Hautes Études en Sciences Sociales (Παρίσι)** με ειδίκευση **τις πολιτικές σχέσεις μεταξύ της Κομμουνιστικής Διεθνούς και των δυτικών κομμουνιστικών κομμάτων στη Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του 1930.**

Διδάσκει ως επισκέπτης καθηγητής στο τμήμα Ιστορίας, πολιτικών κομμάτων και κοινωνικών κινημάτων **του Κρατικού Πανεπιστημίου της Μόσχας Λομονόσοφ.**

Το 2019 έγινε μέλος της ερευνητικής ομάδας του Κέντρου Ρωσικών, Καυκάσιων και Ευρωπαϊκών σπουδών (CERCEC) της École des Hautes Études en Sciences Sociales.

Το πρώτο του βιβλίο με τίτλο *«Les communistes grecs et l'Union soviétique: histoire de la scission du Parti communiste de Grèce (1949-1968)»* (Οι Έλληνες κομμουνιστές και η Σοβιετική Ένωση: Ιστορία της διάσπασης του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας (1949-1968)), δημοσιεύτηκε από τις εκδόσεις L' Harmattan στη Γαλλία το 2016.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1983.